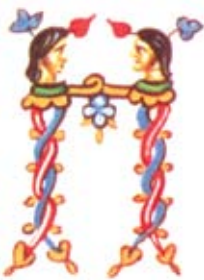

«Ο Ρηγίνος Κωνσταντίας Κύπρου και η συμβολή του στο έργο της Γ' Οικουμενικής Συνόδου»

● Της Ελένης Γιαννακοπούλου

Επίκουρης Καθηγήτριας Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας
της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

1. Γενικά

Εκκλησία της Κύπρου στην Γ' Οικουμενική Σύνοδο (431 μ.Χ.) εκπροσωπήθηκε από πενταμελή αντιπροσωπεία, δηλ. τον Μητροπολίτη και Προκαθήμενό της, τρεις

Επισκόπους και έναν χωρεπίσκοπο¹. Η μέχρι σήμερα έρευνα έχει προβάλλει επαρκώς το έργο αυτής της αντιπροσωπείας και τη συμβολή της στις αποφάσεις της Γ' Οικουμενικής Συνόδου. Δεν πρόβαλε όμως σχεδόν καθόλου τη σημαντική συμβολή του Προκαθημένου της Εκκλησίας Κύπρου Ρηγίνου, πέρα από τη συμμετοχή του στη σχετική ψηφοφορία όπου ψήφισε τις ορθόδοξες θέσεις. Αυτή

¹ Πρόκειται για τον Προκαθήμενο της Εκκλησίας της Κύπρου επίσκοπο-μητροπολίτη Κωνσταντίας Ρηγίνο, τον Επίσκοπο Πάφου Σαπρίκιο,

τον Επίσκοπο Κουρίου Ζήνονα, τον Επίσκοπο Σόλων Ευάγριο και τον χωρεπίσκοπο της πόλης Άρκης Καισάριο (βλ. ACO I.1.2, 6).

η σχετική σιωπή των ερευνητών για τον Ρηγίνο αδικεί κατάφορα και τον ίδιο και την συμβολή του στην Γ' Οικουμενική Σύνοδο. Τούτο κρίνουμε ότι οφείλεται στο γεγονός ότι η μέχρι σήμερα έρευνα δεν εντόπισε και δεν αξιολόγησε μία πολύ σχετική σημαντική πηγή, που, αν και δημοσιεύτηκε στην γνωστή συλλογή των Πρακτικών της Γ' Οικουμενικής Συνόδου του E. SCHWARTZ, δεν έτυχε της προσοχής των ειδικών. Πρόκειται για μια ομιλία του Ρηγίνου, την οποία εκφώνησε ο ίδιος ενώπιον των μελών της Γ' Οικουμενικής Συνόδου μετά τη λήξη της 1ης συνεδρίασεως και κατά τη διάρκεια σχετικής Θείας Λειτουργίας. Η ομιλία φέρει τον τίτλο: «Ομιλία Ρηγίνου ἐπισκόπου Κύπρου λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ μετὰ τὴν καθαίρεσιν Νεστορίου»². Η πλήρης και εξαντλητική επιστημονική διερεύνηση αυτής της ομιλίας θα αποτελέσει, ελπίζουμε, αντικείμενο ευρύτερης έρευνας και μελέτης μας. Επί του παρόντος κρίνουμε χρήσιμο να παρουσιάσουμε μέσα στα περιορισμένα πλαίσια του παρόντος δημοσιεύματος μόνο τα στη συνέχεια εκτιθέμενα θέματα.

2. Ο Ρηγίνος ως μέλος της Γ' Οικουμενικής Συνόδου

Στην 1η συνεδρία της Γ' Οικουμενικής Συνόδου καταδικάστηκε, ως γνωστόν, ο Νεστόριος και η διδασκαλία του και δικαιώθηκε ο Κύριλλος Αλεξανδρείας και η ορθόδοξη πίστη³. Ειδικότερα στη συγκεκριμένη συνεδρία τα παριστάμενα μέλη, μεταξύ των οποίων και ο Ρηγίνος, έκριναν τεκμηριωμένα ως αιρετική την διδασκαλία του νεστοριανισμού, αποδέχθηκαν το σύμβολο της Πίστεως της Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, καταδίκασαν τον Νεστόριο και το Συνέδριο των Αποστατών υπό τον Ιωάννη Αντιοχείας και δικαίωσαν τον Κύριλλο Αλεξανδρείας, τον Μέμνονα Εφέσου και τους Ορθοδόξους⁴. Ο Ρηγίνος Κύπρου ψήφισε τα ανω-

τέρω και υπέγραψε χωρίς κανένα δισταγμό την «*ἔξενεχθεῖσα κατὰ Νεστορίου*» απόφαση καθαιρέσεως⁵. Στη συνέχεια και μετά την εξαγγελθείσα απόφαση καθαιρέσεως του Νεστορίου από τη Σύνοδο, ο Ρηγίνος εκφώνησε την κατά του Νεστορίου προαναφερθείσα Ομιλία του⁶. Στην αρχή της Ομιλίας του ο μητροπολίτης Κωνσταντίας Ρηγίνος⁷ αναφέρει ότι δεν είχε πρόθεση να ομιλήσει επί του θέματος του Νεστορίου, τιμώντας με την σιωπή του τους Πατέρες της Συνόδου που είχαν ομιλήσει σχετικώς και κρίνοντας με μεγάλη μετριοφροσύνη ότι σε σχέση με αυτούς η δική του Ομιλία ίσως αποτελούσε μνημείο «*ἀπαιδευσίας*»⁸. Την αρχική αυτή πρόθεσή του αποδεικνύει πλήρως και το γεγονός ότι πράγματι με εξαίρεση τις σχετικές ψηφοφορίες, ο Ρηγίνος δεν έλαβε τον λόγο επί της ουσίας του θέματος που συζητήθηκε στην 1η συνεδρία της Συνόδου, διότι προφανώς έκρινε επαρκή τη σχετική τοποθέτηση των λαβόντων τον λόγο ορθοδόξων επισκόπων και βεβαίως και του επισκόπου Κουρίου Ζήνωνος που μίλησε εκ μέρους της Εκκλησίας της Κύπρου⁹. Έτσι τελικώς ο Ρηγίνος περιορίστηκε να μιλήσει μόνο κατά την ψηφοφορία και να ψηφίσει αιτιολογημένα υπέρ της ορθοδόξου πίστεως, υιοθετώντας την διδασκαλία της Συνόδου και παραμένοντας σιωπηλός κατά τα λοιπά καθ' όλη τη διάρκεια της εκτενούς πρώτης συνεδρίας¹⁰. Μετά όμως τη λήξη της 1ης συνεδρίας και πιθανότατα στον ίδιο χώρο όπου συνεδρίαζε η Σύνοδος, δηλ. στον ναό της Θεοτόκου Μαρίας¹¹, εκφώνησε την ομιλία που μας απασχολεί, με αφορμή σχετική πρόκληση κάποιου «σοφοῦ» που δεν κατονομάζει. Από τη συνολική θεώρηση του κειμένου της ομιλίας βασιμώς μπορεί να θεωρηθεί ότι ο «σοφός» πρέπει να ταυτοποιηθεί με τον ίδιο τον Νεστόριο¹², τον οποίο υπερασπίστηκε στη Σύνοδο ο κόμης Ειρηναίος, αξιωματούχος, φίλος, ομοϊδεάτης και συνήγορος του Νεστορίου, ο οποίος μάλιστα επισήμως και ενώπιον του Αυτοκράτορα υπεράσπισε προφορικώς, αλλά

² ACO I.1.2, 70.

³ Βλ. ACO I.1.2, 6.

⁴ *Περὶ ὅλων αὐτῶν*, βλ. διεξοδικά: *Ειρήνης ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ-ΓΛΑΡΟΥ, Τὸ Βιβλίον τοῦ Ἡρακλεῖδου καὶ ἡ καταδίκη τοῦ Νεστορίου. Ἱστορικοκανονικὴ θεώρησις, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 2008.*

⁵ ACO I.1.2, 56.

⁶ *Το πλήρες κείμενο αυτής βλ. ACO I.1.2, 70-71.*

⁷ *Στο πηγαίο υλικό της Γ' Οικουμενικής Συνόδου γίνεται δύο φορές λόγος για την «μητρόπολη Κωνσταντίας» (βλ. ACO I.1.7, 119 και 120). Επομένως αβίαστα συνάγεται ότι ο επίσκοπος που έχει την έδρα του στην πόλη αυτή, μπορεί και πρέπει να ονομάζεται «μητροπολίτης» ως ο προεστώς των λοιπών πλησιόχωρων επισκόπων.*

⁸ «*Ζήνων ἐπίσκοπος πόλεως Κουρίου τῆς Κύπρου εἶπεν· τοῖς ὀρισθεῖσι παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν κατὰ Νίκαιαν καὶ τοῖς γραφεῖσι παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου*

Κυρίλλου συμφώνοις οὖσα καὶ ἡμεῖς συντιθέμεθα, τὴν αὐτὴν πίστιν ὁμολογούντες» (ACO I.1.2, 30).

⁹ *Για το πρακτικό αυτής της Συνεδρίας βλ. ACO I.1.2, 3 επ.*

¹⁰ *ACO I.1.2, 3. Κατὰ το χρονικὸ διάστημα των 18 ἡμερῶν που μεσολάβησε μεταξύ της 1ης (22 Ἰουνίου 431) καὶ 2ης (10 Ἰουλίου) συνεδρίας στον ἴδιο ναὸ τὰ μέλη της Συνόδου τελοῦσαν μυστηριακὲς συνάξεις καὶ στη συνέχεια κάποια ἐξ αὐτῶν ἐκφωνοῦσαν ομιλίαι [επ' αὐτοῦ βλ. τη σχετικὴ μαρτυρία ἀπὸ την ἐπιγραφὴ ομιλίας του Κυρίλλου Αλεξανδρείας: «Ομιλία Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας λεχθεῖσα ἐν Ἐφέσῳ συνάξεων ἐπιτελουμένων καθαιρεθέντος Νεστορίου», ACO I.1.2, 92. βλ. καὶ ACO I.1.2, 102].*

¹¹ *Τις εσωτερικὲς μαρτυρίες του κειμένου, οἱ οποίαι κατατείνουν ἀναμφίβολα στο συμπέρασμα ὅτι ὁ Ρηγίνος ἀπευθύνεται στον Νεστόριο ἢ στον εκπρόσωπο καὶ συνήγορό του κόμη Ειρηναῖο, ἐκθέτουμε διεξοδικά στη μελέτη μας που θὰ δημοσιευθεῖ σύντομα.*

¹² *Βλ. Ειρήνης ΧΡΙΣΤΙΝΑΚΗ-ΓΛΑΡΟΥ, ὁ.π.*

και με γραπτή απολογία τον Νεστορίο, ζήτημα σημαντικό που έφερε σε φως με πρόσφατη ειδική (ad hoc) έρευνά της επί των πηγών, που δεν είχαν μέχρι σήμερα ερευνηθεί, η Ειρήνη Χριστινάκη-Γλάρου, αποδεικνύοντας με πλήρη απόδειξη ότι είναι αβάσιμη η κατά της Ορθόδοξης Εκκλησίας κατηγορία ότι ο Νεστορίος καταδικάστηκε ερήμην χωρίς την άσκηση του δικαιώματος απολογίας και ότι δήθεν αδικήθηκε και γι' αυτό πρέπει να επαναληφθεί η κρίση του, να εφαρμοσθεί η δυνατότητα απολογίας υπέρ αυτού και των θέσεών του και να αθωωθεί, διότι δήθεν ήταν αθώος¹³. Τα όσα πειστικότητα παρουσίασε η Χριστινάκη-Γλάρου, με βάση τα επίσημα Πρακτικά της Συνόδου και άλλες μαρτυρίες, επιβεβαιώνονται και από όσα αναφέρει ο Ρηγίνος Κύπρου, στην εδώ κρινόμενη ομιλία του. Μετά λοιπόν την πρόσκληση που δέχθηκε ο Ρηγίνος από τον μη κατονομαζόμενο «σοφό», δηλαδή τον Νεστορίο ή τον υπερασπιστή και συνήγορό του, έκρινε ότι δεν έπρεπε να τηρήσει την αρχική απόφασή του να μείνει σιωπηλός ως προς την ουσία του θέματος¹⁴. Έτσι εκφώνησε την ομιλία του, πράγμα που δείχνει την **παρρησία, το θάρρος της γνώμης, τις γνώσεις του επί της ουσίας του δογματικού θέματος, την ετοιμότητά του και την ικανότητα λόγου που διέθετε, αρετές που κοσμούσαν την προσωπικότητα του Ρηγίνου άγνωστες στην μέχρι σήμερα έρευνα**. Στην ομιλία του αυτή είναι ιδιαίτερα επικριτικός κατά του Νεστορίου και της αιρετικής διδασκαλίας του. Ιδιαίτερα μάλιστα ο Ρηγίνος επέκρινε τον «σοφό» Νεστορίο προς τον οποίο απευθύνεται όχι μόνο για την αιρετική διδασκαλία του, αλλά και για την όλη αμετανόητη στάση του. Η λεπτομερής επιστημονική διερεύνηση και επιστημονική έκθεση όλων των σημείων της τοποθετήσεως του Ρηγίνου συνδέεται με ειδικότερα προβλήματα, με τα οποία προτιθέμεθα να ασχοληθούμε σε άλλη εκτενέστερη μελέτη μας, επειδή αυτό δεν μπορεί να γίνει στα περιορισμένα πλαίσια του παρόντος άρθρου, στο οποίο εκτός των ανωτέρω κρίνουμε χρήσιμο να παρουσιάσουμε και τα στη συνέχεια εκτιθέμενα.

3. Η επιχειρηματολογία του Ρηγίνου κατά του Νεστορίου και της διδασκαλίας του

Ένα από τα σημαντικότερα επιχειρήματα του

Ρηγίνου κατά του Νεστορίου, το οποίο δικαιολογεί και την καταδίκη του τελευταίου είναι ότι με την όλη συμπεριφορά και διδασκαλία του ο Νεστορίος αποδείχθηκε χειρότερος όχι μόνο από τους Ιουδαίους, που σταύρωσαν τον Χριστό, αλλά και από τον αδελφοκτόνο Κάιν και τους αμαρτωλούς Σοδομίτες. Ειδικότερα ο «σοφός», όπως ειρωνικά χαρακτηρίζει ο Ρηγίνος τον Νεστορίο, μπορεί να συγκριθεί σε βαρύτητα αμαρτημάτων με τους θανατώσαντες τον Κύριο, τους «κυριοκτόνους» Ιουδαίους, των οποίων μάλιστα τη «δυσσέβεια» αναζωπύρωσε¹⁵. Συγκρίνοντας περαιτέρω ο Ρηγίνος τον Νεστορίο με τον Κάιν, τον βρίσκει χειρότερο και σε δεύτερο πρόσωπο τον ερωτά σχετικώς αποκρινόμενος ο ίδιος και στο ρητορικό του ερώτημα: **«Τι θα μπορούσε κανείς να πει δίκαια επιπλέον σε σένα; Τον άθλιο Κάιν; Αλλά τα όσα διέπραξε εκείνος είναι μικρότερα από τα δικά σου»**¹⁶. Το έγκλημα λοιπόν του πρώτου δολοφόνου και αδελφοκτόνου, του άθλιου Κάιν είναι κατά τον Ρηγίνο Κύπρου μικρότερο σε βαρύτητα από το έγκλημα του Νεστορίου. Ακόμη ο Νεστορίος είναι χειρότερος από τον ελεεινό Χαμ, ο οποίος «έπεγγελασε» με τη γυμνότητα του πατέρα του, δηλ. του Λωτ¹⁷. Ακόμη και από τα αμαρτωλά έργα των Σοδομιτών, είναι βαρύτερες οι «δυσφημίες», τις οποίες διέπραξε ο Νεστορίος, ώστε αν επρόκειτο μεταξύ Σοδομιτών και Νεστορίου να απαλλαγεί κάποιος από την κατάκριση, αυτοί θα ήσαν οι Σοδομίτες και όχι ο Νεστορίος¹⁸. Αυτές οι συγκρίσεις που παραθέτει ο Ρηγίνος αποδεικνύουν τον ίδιο γνώστη της Αγίας Γραφής και ικανό να αντλεί και να χρησιμοποιεί σωστά επιχειρήματα από αυτή. Το κακό που προκάλεσε ο Νεστορίος με την συμπεριφορά και τη διδασκαλία του είναι, κατά τον Ρηγίνο Κύπρου, πολύ μεγάλο. Τούτο φαίνεται σαφέστατα στο ακόλουθο απόσπασμα της ομιλίας του Ρηγίνου, ο οποίος, απευθυνόμενος στον Νεστορίο σε δεύτερο πρόσωπο του, λέγει: **«εσύ σε σύντομο χρόνο συνιάραξες την οικουμένη, επιδίωξες να ανατρέψεις την πίστη και προσπάθησες να καταλύσεις την άρρητη οικονομία της ενσάρκου παρουσίας του Μονογενοῦς στο μέτρο που εξηρτάτο από εσένα, ώστε μπορεί να λεχθεί για σένα ότι δεν μπορεί να τεθεί βάλαμο στα τραύματά σου ούτε έλαιο, ούτε επίδεσμοι»**¹⁹. Οι επικρίσεις αυτές του Ρηγίνου κατά του Νεστορίου είναι ασφαλώς βάσιμες

¹⁴ ACO 1.1.2, 70. ¹⁵ ACO 1.1.2, 70.

¹⁶ ACO 1.1.2, 70. Τα εντός εισαγωγικών και με πλάγια γράμματα κείμενα αποτελούν ελεύθερη απόδοση στη νεοελληνική του πρωτότυπου αρχαίου κειμένου της ομιλίας.

¹⁷ ACO 1.1.2, 70.

¹⁸ Το πρωτότυπο αρχαίο κείμενο, βλ. ACO 1.1.2, 70.

¹⁹ ACO 1.1.2, 71. Η τελευταία διατύπωση του Ρηγίνου υπενθυμίζει το Ησ. 1,6: «ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὀλοκληρία, οὔτε τραῦμα οὔτε μῶλωψ οὔτε πληγὴ φλεγμαινοῦσα οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθῆναι οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμους».

και επιβεβαιωμένες από την Ιστορία. Πράγματι, ο Νεστόριος στο σύντομο χρονικό διάστημα που υπήρξε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (428-431), συντάραξε με τη διδασκαλία και τη συμπεριφορά του ολόκληρη την Οικουμένη, δηλαδή ολόκληρη την Ορθόδοξη Εκκλησία. Ευθύς μετά την ανάρρησή του στον Πατριαρχικό θρόνο (10 Απριλίου 428) κινήθηκε μεθοδικά και οργανωμένα για τη διάδοση και επιβολή της αιρετικής του διδασκαλίας. Αναδείχθηκε σε αρχηγέτη και εισηγητή νέας αιρέσεως, η οποία, από το όνομά του ονομάστηκε Νεστοριανισμός, και έπληττε την περί Ιησού Χριστού ορθόδοξη δογματική διδασκαλία. Ο Ρηγίνος Κύπρου αποκρούοντας στην ομιλία του αυτή την αίρεση, αναδεικνύεται ταυτόχρονα σπουδαίος ιεράρχης της Εκκλησίας, με ορθόδοξο εκκλησιαστικό φρόνημα και υψηλού επιπέδου θεολογική-δογματική κατάρτιση.

4. Το αξιόποινο της συμπεριφοράς του Νεστορίου

Λόγω του μεγέθους του κακού που προκάλεσε ο Νεστόριος και η συμπεριφορά του σε ολόκληρη της Οικουμένη ο Ρηγίνος Κύπρου δεν διστάζει σε πολύ αυστηρή, ακόμη και κάπως σκληρή γλώσσα,

να απευθυνθεί στον Νεστόριο και να του τονίσει χωρίς δισταγμό σε δεύτερο πάντα πρόσωπο ότι κανονικά θα **«έπρεπε προς έλεγχο της βαριάς ασέβειάς σου από την αρχή, όταν ακόμη είχες τολμήσει μικρά εγχειρήματα, να αποβληθείς εσύ, και η στρατιά των οπαδών σου ή να παραδοθεί στις φλόγες της πυράς ή να αποκοπεί, για να φαινόταν στους απλούς πιστούς ότι έλαβες δικαιοσύνη από εμάς ήδη τιμωρήθηκες. Ο Θεός Λόγος, ο οποίος διαιρέθηκε από σένα και προέκυψε ένσαρκος από την Θεοτόκο Μαρία, θα καθορίσει αναπόφευκτη για σένα την τιμωρητική βάσανο σε ημέρα κρίσεως»**²⁰.

Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε ότι λέγοντας ο Ρηγίνος ότι θα έπρεπε η στρατιά του Νεστορίου να παραδοθεί στις φλόγες της πυράς, δεν εννοεί ότι η Εκκλησία θα έπρεπε να καταδικάσει τους νεστοριανούς στον δια πυράς θάνατο, διότι τέτοια εκκλησιαστική ποινή δεν προβλέπεται στην Ορθόδοξη Εκκλησία και ουδέποτε επιβλήθηκε από αυτήν οποιαδήποτε θανατική ποινή. Κρίνουμε όμως ότι δεν απέχουμε της πραγματικότητας αν δεχθούμε ότι εδώ εννοεί ο Ρηγίνος την καταδίκη των Νεστοριανών από την Πολιτεία, στο δίκαιο της οποίας υπήρχαν ποινικές προβλέψεις για

²⁰ ACO I.1.2, 71.

τους διαταράσσοντας το Κράτος και τους μεγάλους αιρετικούς. Ότι αυτό είναι το αληθές νόημα των λόγων του Ρηγίνου προκύπτει σαφώς και από το ανωτέρω λεχθέν από αυτόν ότι «εμείς», δηλαδή η Εκκλησία, τιμώρησε τον Νεστόριο με την ανώτατη εκκλησιαστική ποινή που είναι ο μέγας αφορισμός, ή μέγα ανάθεμα που συνεπάγεται την καθαίρεσή του και την αποκοπή του από το σώμα της Εκκλησίας. *Ορθώς εξάλλου ο Ρηγίνος τονίζει ότι η τελική κρίση και καταδίκη και τιμωρία του αιρετικού Νεστορίου θα γίνει στη μέλλουσα κρίση από τον ίδιο τον Θεάνθρωπο Χριστό, τον οποίο διαίρεσε ο Νεστόριος με την διδασκαλία του, διδάσκοντας ότι μετά από αυτή τη διαίρεση γεννήθηκε μόνο ένσαρκος άνθρωπος από την Μαρία, που εδώ ο Ρηγίνος δεν διστάζει να την χαρακτηρίσει ως “Θεοτόκον”, όρο που πολέμησε σκληρά ο Νεστόριος διδάσκοντας ότι δεν είναι Θεοτόκος, αλλά “άνθρωποτοκος”, επειδή κατά την αιρετική διδασκαλία του δεν γέννησε Θεό, αλλά ψιλό, δηλαδή απλό άνθρωπο.* Με βάση αυτά τα λεγόμενα του Ρηγίνου Κύπρου, κρίνουμε ότι αυτός ο Ιεράρχης έχει κατανοήσει πλήρως, όχι μόνο το χριστολογικό ορθόδοξο δόγμα ως προς το θεανθρώπινο του Ιησού Χριστού, αλλά και το εσχατολογικό δόγμα της δικαίας μελλοντικής κρίσεως και καταδίκης από τον Χριστό των αμετανόητων αμαρτωλών. Γνώστης ακόμη καλός εμφανίζεται ο Ρηγίνος και για την ποινική αντιμετώπιση των αιρετικών τόσο από πλευράς Πολιτείας και πολιτειακού Δικαίου, όσο και από πλευράς Εκκλησίας και Κανονικού Δικαίου, όπως μέχρι τότε είχε διαμορφωθεί σ’ αυτήν. Πρόδηλη ακόμη εμφανίζεται και η θερμουργός του πίστη και η δικαιολογημένη αγανάκτησή του για την ανεπίτρεπτη προσβολή της από τον Νεστόριο. Αυτά σε συνδυασμό και προς όλα όσα αναφέρονται στην Ομιλία του Ρηγίνου μας επιτρέπουν, φρονούμε, να τον χαρακτηρίσουμε χωρίς δισταγμό ως άξιο και ικανό αγωνιστή και υπερασπιστή της Ορθόδοξου πίστεως. Η επιχειρηματολογία όμως του Ρηγίνου κατά του Νεστορίου και της διδασκαλίας του συνεχίζεται με παράθεση ενός ακόμη επιχειρήματος που αντλεί αξιοποιώντας εδώ την Καινή Διαθήκη. *Έτσι απευθυνόμενος πάντοτε σε δεύτερο πρόσωπο προς τον Νεστόριο τον χαρακτηρίζει πιο ανόητο και από τη θάλασσα και το θάνατο που υπάκουσαν στο θέλημα του Χριστού και τη μεν θάλασσα ηρέμησε, ο δε θάνατος απέδωσε τον*

νεκρό Λάζαρο στους συγγενείς του, που αναστήθηκε με εντολή του Χριστού, ενώ ο Νεστόριος εξακολουθεί να είναι αμετανόητος και ανυπάκουος στο θείο θέλημα: «αλλά τι θα έλεγες εσύ που είσαι πιο ανόητος από τη θάλασσα και τον θάνατο; Διότι η θάλασσα βλέποντας τον δεσπότη ηρέμησε, ο θάνατος υπακούοντας σε αουνήθη νόμο παρέδωσε τον Λάζαρο στους συγγενείς...»²¹. Η ιερή αγανάκτηση του Ρηγίνου είναι και εδώ έκδηλη στα λεγόμενά του, ενώ η άντληση εύστοχων επιχειρημάτων από την Κ.Δ. τον αναδεικνύει ικανό στην αξιοποίηση της διδασκαλίας της.

Μετά τα ανωτέρω ο Μητροπολίτης Κωνσταντίας σχολιάζοντας τα γεγονότα, τα οποία κατά τη σχετική διήγηση του Ευαγγελιστή Ματθαίου συνόδευσαν το σταυρικό πάθος του Κυρίου, απευθυνόμενος και πάλι στον Νεστόριο τονίζει και τα ακόλουθα: *«και δεν θα αναφέρω τον ήλιο, ο οποίος κρύφτηκε από δέος για το δεσποτικό πάθος, τις πέτρες που ράγιζαν, τα μνήματα που άνοιξαν· και αν αυτά σου φαίνονται ασήμαντα, να ντραπείς τη μαρτυρία των νεκρών που αναστήθηκαν, τον τρόπο των φρουρών του Άδη, το σχίσιμο του καταπετάσματος, την μεταβολή του φωτός, το σκοτάδι της ημέρας»²².* Με όλα αυτά προβάλλει ο Ρηγίνος την αναισθησία του Νεστορίου έναντι του σταυρικού πάθους του Κυρίου.

5. Η Ορθόδοξη θέση

Στο τέλος της ομιλίας του ο Ρηγίνος εγκαταλείπει το δεύτερο πρόσωπο με το οποίο κατά ρητορικό λόγο απευθυνόταν στον Νεστόριο, ως να ήταν παρών, επανέρχεται σε τρίτο πρόσωπο και συμπεραίνει περί αυτού τα ακόλουθα: *«Και μπροστά σε όλα αυτά ο δειλός έμεινε άκαμπος, χωρίς να έχει νουθεσία ο τρόπος της κακίας του»²³.* Και, συνδέοντας όλα τα ανωτέρω με το ακροατήριό του, καταλήγει: *«Αυτά όσον αφορά αυτόν. Εμείς όμως που ήλθαμε εδώ, ας προσκυνήσουμε τον Θεό Λόγο, ο Οποίος καταδέχθηκε να πολιτευθεί με σάρκα μαζί μας χωρίς να απομακρυνθεί από την πατρική ουσία, υπάρχοντας ως απαύγασμα της δόξας και χαρακτήρας της υποστάσεως και φέρωντας τα πάντα στο ρήμα του στόματός Του· σ’ Αυτόν η δόξα στους αιώνες. Αμήν»²⁴.* Είναι προ-

²¹ACO 1.1.2, 71. Για τα σχετικά επικαλούμενα περιστατικά από την Κ.Δ. βλ. Ματθ. 14, 25-27 και Ιωάν. 32-44.

²²ACO 1.1.2, 71. Πρβλ. Ματθ. 27, 45-54.

²³ACO 1.1.2, 71.

²⁴ACO 1.1.2, 71.

φανές ότι ο Ρηγίνος με την τελευταία διατύπωση αισθάνεται την ανάγκη να προβάλλει την ορθόδοξη θέση και διδασκαλία των Πατέρων της Γ' Οικουμενικής Συνόδου και του εαυτού του, κατ' αντιπαράσταση και αντίθεση προς την αιρετική διδασκαλία του "δείλαιου" αιρετικού Νεστορίου, προτρέποντας τους ορθοδόξους για την τήρηση της ορθής πίστεως, την οποία διατυπώνει συντόμως, υπογραμμίζοντας έντονα, με μερική χρήση και του Εβρ. 1, 3²⁵, την ύπαρξη της θείας φύσης στον σαρκωμένο Υίο και Λόγο του Θεού, δηλαδή τον θεάνθρωπο Χριστό. Αυτό το σημαντικό στοιχείο της ορθόδοξης πίστης επιλέγει για να αφήσει ως τελευταία διδασκαλία και προτροπή στο ακροατήριό του, πράγμα που μαζί με όλα τα άλλα που ανέπτυξε τον αναδεικνύουν, όχι μόνο ορθόδοξο και καταρτισμένο θεολόγο, αλλά και άξιο και ικανό χειριστή του εκκλησιαστικού κηρυγματικού λόγου και της εκκλησιαστικής ρητορικής επίσης άξιο εκπρόσωπο.

6. Η συμβολή του Ρηγίνου στη διαμόρφωση της ιστορίας της Εκκλησίας της Κύπρου

Θα αποτελούσε ασφαλώς παράλειψη αν δεν αξιολογούσαμε την ανωτέρω ομιλία του Ρηγίνου σε σχέση με την όλη παρουσία του στην Γ' Οικουμενική Σύνοδο και την θετική συμβολή του στην ιστορία της Εκκλησίας της Κύπρου. Πράγματι εκτός των όσων αναφέραμε ανωτέρω, πρέπει να προσθέσουμε και τα ακόλουθα: Όπως σαφέστατα προκύπτει από το Πρακτικό της 7ης συνεδρίας της Γ' Οικουμενικής Συνόδου, η οποία συνεδρία έλαβε χώρα την 31η Ιουλίου του 431, κατά την έναρξη αυτής της Συνεδρίας ο Ρηγίνος ως επίσκοπος Κωνσταντίας Κύπρου και Μητροπολίτης (Αρχιεπίσκοπος) της Εκκλησίας της Κύπρου έλαβε το λόγο και εξέθεσε σημαντικό πρόβλημα που είχε δημιουργήσει στην Εκκλησία της Κύπρου ο Αντιοχείας Ιωάννης. Ο τελευταίος αντικανονικά διεκδικούσε το δικαίωμα να χειροτονεί αυτός τους επισκόπους της Κύπρου και να επεκτείνει την δικαιοδοσία του γενικότερα επί της Εκκλησίας της Κύπρου²⁶. Την αντίθεσή του και την αντίθεση της Εκκλησίας της Κύπρου, αλλά και των λοιπών παρισταμένων επισκόπων αυτής εξέθεσε ο Ρηγίνος και προφορικά. Στηρί-

χθηκε όμως και σε τρία γραπτά κείμενα τα οποία έθεσε στη διάθεση της Συνόδου, ζήτησε την αγνωσή τους, πράγμα που έγινε, και στη συνέχεια άκουσε τα όσα είπαν μετά από αυτόν και επίσκοποι της Κυπριακής Εκκλησίας, όπως οι Ευάγριος επίσκοπος Σόλων και Ζήνων επίσκοπος Κουρίου, εγκρίνοντας δια της σιωπής του και τα λεχθέντα από αυτούς²⁷. Οι δύο τελευταίοι κύπριοι επίσκοποι, συμφωνώντας με τις θέσεις που είχε αναπτύξει ο Ρηγίνος, πρόβαλαν και αυτοί την προσπάθεια του Ιωάννη Αντιοχείας για αντικανονική εισπήδηση στην Εκκλησία της Κύπρου με ανάμειξη στα εσωτερικά της ζητήματα και την διοικητική υπαγωγή της σ' αυτόν²⁸. *Η Γ' Οικουμενική Σύνοδος πείστηκε από τα στοιχεία που προσκόμισαν και επικαλέστηκαν ο Ρηγίνος και οι λοιποί κύπριοι ιεράρχες που παρέστησαν στην Σύνοδο και ομόφωνα αποφάσισε ότι οι Κύπριοι κατά παλαιά συνήθεια χειροτονούσαν μόνοι τους τους Επισκόπους τους, και ότι ο Αντιοχείας δεν είχε καμιά δικαιοδοσία επί της Εκκλησίας της Κύπρου. Από το πρακτικό αυτής της συνεδρίας μάλιστα λήφθηκε και καταρτίστηκε στις κανονικές συλλογές ο 8ος Ιερός Κανόνας της με τον οποίο αναγνωρίστηκε το Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου, θέμα με το οποίο έχουν ασχοληθεί άλλοι και εκφεύγει των ορίων του παρόντος. Όλα αυτά αποδεικνύουν την σημαντική συμβολή του Ρηγίνου στο έργο της Γ' Οικουμενικής Συνόδου, αλλά και στη Ιστορία της Εκκλησίας της Κύπρου, στην οποία αφού επίστρεψαν οι κύπριοι επίσκοποι από την Έφεσο, εφάρμοσαν. Νομίζουμε μάλιστα ότι δεν απέχουμε της πραγματικότητας διατυπώνοντας την άποψη ότι το γεγονός ότι κατά τους μετά της Γ' Οικουμενικής Συνόδου χρόνους ο Νεστοριανισμός δεν εξαπλώθηκε στην Κύπρο ούτε αποτέλεσε σημαντικό πρόβλημα της τοπικής Εκκλησίας, πρέπει ασφαλώς να συνδεθεί και με τη δράση και ορθόδοξη διδασκαλία του Ρηγίνου και των λοιπών επισκόπων της Κύπρου που είχαν λάβει μέρος στην Γ' Οικουμενική Σύνοδο. Με αυτά τα δεδομένα και η εδώ για πρώτη φορά επιχειρηθείσα επιστημονική έστω και συντόμως, διερεύνηση και παρουσίαση της ομιλίας του Ρηγίνου, εκτός από την πρωτοτυπία αυτής, εμφανίζει, φρονούμε, και σημαντικό ενδιαφέρον για την Ιστορία της Εκκλησίας της Κύπρου, της οποίας φωτίζει επαρκώς μια άγνωστη μέχρι σήμερα πτυχή αυτής της Ιστορίας.* ■

²⁵Προβλ. Εβρ. 1, 3: «ὅς (ενν. ὁ υἱὸς) ὢν ἀπαύγαμα τῆς δόξης καὶ χαρακτῆρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ὀνόματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καθαρισμόν τῶν ἁμαρτιῶν ποιούμενος

ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς».

²⁶ACO 1.1.7, 118.

²⁷ACO 1.1.7, 118-121.